

ONS, O MEU PARAÍSO DE ONTE (XII) ADEUS ONS, MISIÓN CUMPRIDA

Por: Julio Santos Pena

Pasaran xa case tres cursos dende aquela soleada mañá en que chegamos á Illa coa incerteza no corazón, o barco de Pancho cargado cos nosos poucos enseres e unha gran ilusión profesional na que sería a miña primeira escola oficial. Agora, no solpor da tardiña do mesmo mes pero tres anos despois, sentado na popa do mesmo barco, miraba con tristeza cómo a Illa se afastaba de min mentres a quilla do buque con rumbo a Bueu, rachaba a prateada superficie do mar arrincando espuma branca a un lado e outro e debuxando estrañas formas que o sol do serán pintaba coas cores do arco da vella. A decisión estaba tomada e o novo compromiso profesional sacábame daquel paraíso onde o meu corpo e a miña alma crecieran naquela fermosa etapa da vida a carón da natureza pura e das xentes daquel enclave da ría que desde ben pequeno tiña visto con certo misterio na distancia, dende as praias do meu Marín natal, como un enorme lagarto defendendo dos perigos do mar a todos os habitantes de terra dentro e dando aviso das súas intencións co refulxente ollo do seu faro que lanzaba, de catro en catro, os raios de luz inequivocamente ameazadores.

Mentres o barco, indiferente, internábase na ría,

Saída de Ons do Azor (O barco de Pancho).
Principio dos anos 70 do pasado século.

na miña cabeza bulían os recordos de tantas historias e anécdotas vividas ao longo daquel curto pero intenso tempo alí vivido que colmara as nosas previas ilusións dende que chegamos un día de finais do mes de outubro sentindo aquel rexeitamento dos poboadores da Illa resentidos por malas experiencias con algún mestre anterior ao que o réxime político lle esixía exercer como “delegado gubernativo”, ata o último día en que, contrariamente, sentira o cariño que os illeños me tiñan reflectido nas

bágoas dalgúns deles no momento da despedida e nas apertas como a de nai ou de avoa que a señora Lola, a nai de Elvira, me dera expresando o seu sentir pola miña definitiva marcha e tamén os seus mellores desexos para o meu futuro alá onde me atopase.

O barco de Pancho afastábase indolente, alleo aos meus sentimentos, e descubría, minuto a minuto, toda a magnitude da Illa na compañía da súa filla a “Onza” que tamén parecía despedirse de min como unha boa amiga. Atrás deixaba a aquel grupo de rapaces e rapazas cos que aqueles tres cursos pasados compartira momentos inesquecibles nun recuncho no que a liberdade de acción escolar era total e onde podíamos cambiar ao noso antollo por mellor conveniencia, contidos, horarios e datas de traballo escolar. Deixaba atrás a aquel grupo de mozos xa fóra da idade de ir a escola que, en cambio, accederán a vir cando llelo permitía o traballo aos que ían ao polbo cos seus pais ou irmáns maiores, para recuperar catro coñecementos de lectura e sobre todo de contas coas que puideran conseguir facer os cálculos máis elementais no labor diario, ou mesmo calcular o reparto dos cartos gañados coa pesca da semana entre os mariñeiros. Con varios daqueles mozos conseguira estreita amizade e moitas veces acompañábanme nos adestramentos que facía choutando polas corredeiras ou invitábanme a percorrer as pedras de Curro, Canexol ou Area dos Cans na procura de nécoras, polbos despistados ou dos camaróns que se deixaban ir coa subida da marea a rente as pedras e acababan nos ganapáns para pasar aos caldeiros que acumulaban o resultado da “marea” que faciamos con troula.

A illa facíase agora mais pequena mentres o barco ía gañando mar no medio da ría afastado das referencias de terra. Lembrei entón aquela primeira sensación vivida cando chegamos tres anos antes e nos dixerón onde se atopaban a vivenda do mestre e a escola. Tiñamos pensado previamente que sería unha casa ruínosa como estaban case todas as escolas unitarias galegas daquel tempo, pero a nosa sorpresa foi toparnos cunha vivenda moderna, instalada preto de Curro, con dúas plantas e situada xustamente fronte á escola que tamén era de recente construción e con dependencias cómodas e luminosas. Aquela primeira sorpresa acrecentou a nosa ilusión pola nova vida que nos esperaba e só saír ao balcón da vivenda topándonos coa fermosura da Ría, con Marín ao fondo, encheunos de satisfacción. Cada mañá ao

espertar, abría a porta do balcón e saía para observar os diferentes espectáculos que se nos ofrecían gratuitamente: Os amenceres nos que o sol asomaba lentamente tralos montes do fondo da ría e os distintos estados de ánimo do mar que, unhas veces, acorde co do ceo, amosábase tranquilo e azul sen unha engurra para que as gaivotas e os cormoráns se puideran ver reflectidos no espello da superficie, e outras ofrecían mostras do seu poder coa permanente das ondas producidas polas grandes nortadas ou a furia que o vento do sur lles impoñía para rachar con inusitada violencia contra as rochas, sobre as peneiradas areas das praias ou choutando de lado a lado por riba do peirao facendo inútil calquera aproximación dos barcos mentres as dornas observaban inqedas no alto de Curro os ameazantes movementos do mar que parecía tentar chegar a elas en cada impulso como se quixeran arrebatadas de vez.

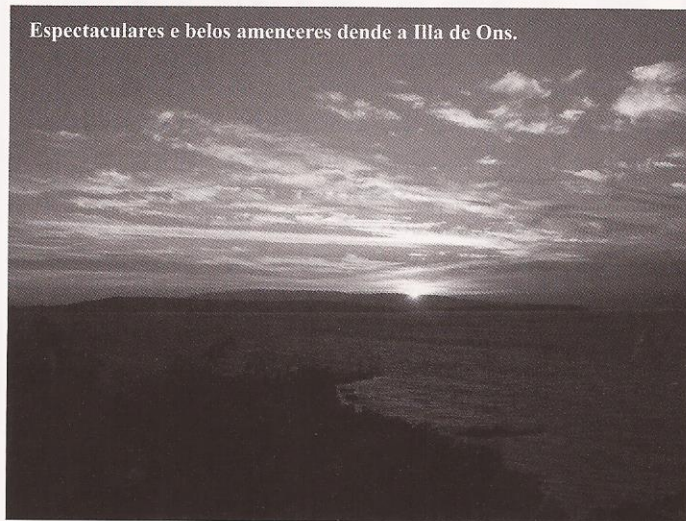
Sentado na popa e coa mirada perdida na liña superior que marcaba o límite da illa co ceo mesmo, víñanme as imaxes dos alumnos máis pequenos os primeiros días de escola para eles nos que chegaban con caras de verdadeiro medo advertidos como estaban de que “a letra con sangue entra”, e o mestre era o que tiña que facer boa aquela máxima aprendida polos adultos doutros tempos. Aqueles mesmos nenos días despois amosaban a súa felicidade cada vez que entraban no recinto escolar conscientes de que o perigo non era tal e que alí tiñan á súa disposición un mundo cheo de novidades, color, imaxinación e xogos cos compañeiros no tempo do recreo, actividades que rachaban co seu facer habitual. Aqueles rapaces verdadeiras esponxas de novos coñecementos facían unha festa con cada letra nova que aprendían e deixaban fuxir o brillo polos seus asombrados ollos cada vez que acababan comprendendo o significado dunha palabra ou unha frase escrita no encerado despois de xuntar varias sílabas lidas con certa dificultade. Era para eles un mundo novo e aberto a maior exploración.

No medio daquela viaxe de retorno, empecei a dubidar si sería boa a decisión de abandonar aquela escola e a colectividade de veciños da Illa cos que tan boa sintonía acadei naquelas anos e decateime de que tampouco me custaría moito desfacer o feito e volver, consciente de que o meu novo traballo nun importante e gran colexio sería radicalmente distinto especialmente dende o punto de vista social pois converteríame nun compañeiro máis do claustro e o meu labor non ía pasar das paredes da aula. Pesaba no outro pratriño da balanza a progresiva deslocalización dos veciños de Ons que tiñan xa decidido na práctica totalidade, abandonar aquel enclave para integrarse nas zonas de Bueu, Beluso ou Portonovo polo que cabía a posibilidades de que máis cedo que tarde, acabaría se pechando a escola por falta progresiva de alumnos. Para máis preocupación estaba a miña filla nacida un ano antes, que podería ser

outra damnificada nun espazo de tempo reducido se se chegaba a cumprir aquela negativa previsión pois perdería posibilidades dun proceso educativo axeitado no seu albor vital, algo tan importante para o futuro de calquera neno.

A Illa estaba xa moi lonxe e o sol desaparecerá deixando tras ela un críptico brillo que tinxiu de negro a súa paisaxe recortada agora sobre o fondo celeste debuxando ámbalas dúas partes como sendas manchas ennegrecidas ao fin dun mar que aínda se apreciaba azul. O Azor seguía co seu acompasado “traque - traque”

Espectaculares e belos amenceres dende a Illa de Ons.

fendendo a superficie mariña e, á miña esquerda, apareceu o primeiro cabo de terra. Consciente de que en efecto era a última viaxe asaltáronme recordos doutras travesías moito menos cómodas nin pracentas na navegación como a daquela madrugada de febreiro cando despois de case dez días de internada en Marín decidimos que era momento de intentar acceder á Illa para o que nos puxemos en contacto co patrón do “Cuatro Vientos”, un pesqueiro que tentaría chegar a Illa para recoller aos mariñeiros e saír a faenar a pesar do mal tempo que aínda persistía sobre todo pola forma do mar de fondo que nos días anteriores impedira o ataque ao peirao. Facendo un exercicio de case irresponsable valentía e coas dúbidas do patrón do pesqueiro, acabamos embarcando rumbo a Ons cando era aínda noite pechada. O “Cuatro Vientos”, un dos barcos máis potentes do porto, saíu ao mar enfrontándose a ondas para min nunca vistas que me fixeron pasar moito medo. A miña dona suxeitaba a nosa filla e apertábase contra min no estreito habitáculo da ponte do barco mentres observabamos a aparente tranquilidade do patrón curtido naquelas batallas do día a día pero que, aínda así, movía a cabeza de cando en vez e dicía:

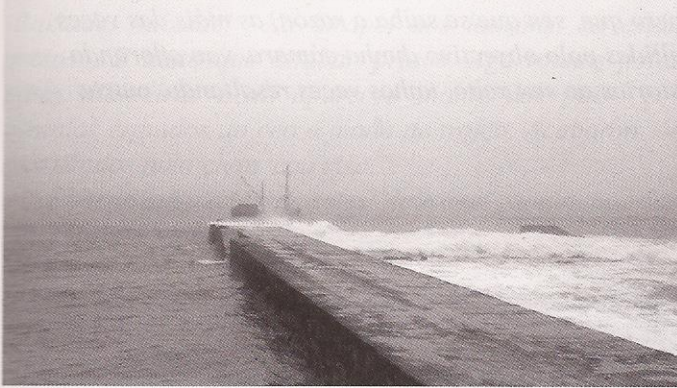
-Non sei, non sei se poderemos atracar na Illa

Xa no medio da ría o mar parecía máis embravecido e comezamos a sentir verdadeiro pánico

porque o “Cuatro Vientos” montaba sobre as ondas e, dende o cumio delas, apreciábamos as sinais luminosas do faro de Ons pero, inmediatamente despois, o barco sumíase nunha verdadeira cova cunha enorme parede de auga diante da proa que parecía querer derrubarse sobre nós, para volver a empoleirarnos de novo no cumio cun balanceo que semellaba os últimos movementos do buque antes de afundirse de forma definitiva.

-Non teña medo – dicía o patrón tratando de tranquilizarnos co seu natural sorriso – isto é normal.

Os temporais e as marusías deixan impracticable o peirao de Ons.

Así fomos aproximándonos á Illa e o patrón volveu a expresar as súas dúbidas de que puidera facer a manobra para atracar no peirao onde un grupo de persoas, a maioría mariñeiros, e algunhas mulleres, esperaban na escuridade para incorporarse aos barcos que conseguirán chegar.

Chovía e aínda era de noite cando arribamos ás proximidades do peirao. O mar parecía ter algo máis de tranquilidade pero as oscilacións das ondas seguían sendo un problema. O patrón, que decidiu que non era día de pescar e volver a Bueu fixo, en cambio, unha primeira aproximación polo norte do peirao para tratar de deixarnos a nós na Illa, e volveu a intentalo pouco despois ata conseguir que os mariñeiros de terra recolleran os cabos. O barco acercou a banda de babor que subía e baixaba con respecto a escala. Un mariñeiro saltou a terra case sen dificultade e a min pareceume que non estaba todo perdido. Aquel mozo quedou na escaleira para axudarnos a desembarcar mentres o patrón mantiñase na ponte manobrando as aproximacións. Outro mariñeiro colleu o vultioño que formaba a miña filla de poucos meses envolta no mantón para entregarlle ao seu compañeiro en terra mentres lle dicía:

-Agora se che parece que che caía ao mar e non vaía a ser que collas só o mantón.

Aquelas palabras ditas en broma asustáronme, non obstante, e estiven a punto de dicirlle ao patrón que retornábamos con el a Bueu. Non me dou tempo porque

a nena estaba xa en terra no colo dunha muller que a ecollera de mans do mariñeiro e decateime de que non quedaba outra que saltar tamén nós. O mar non estaba moi de acordo coa decisión pero finalmente, grazas a os esforzos da tripulación do “Cuatro Vientos”, conseguimos saltar, primeiro a miña muller e finalmente eu. O barco tomou novo rumbo a terra e, xa recuperada a tranquilidade, puidemos oír uns aplausos que os mariñeiros e as mulleres reunidos en terra nos dedicaban

-“Valientes”, “Valientes” - dicían mentres chocaban as palmas das mans estrañados pola nosa chegada en aquelas condicións.

Agradecín aquelas mostras de apoio pero para os meus adentros pensei que nunca máis me vería en semellante circunstancia porque valía unha primeira vez para aprender.

O Azor superou a Pedra Cabalo cando anoitecía. A imaxe da Illa desapareceu cando fixemos entrada no porto de Bueu e decateime de que, durante a hora e cuarto que durara a viaxe, non me moverá do sitio. Naquel tempo de travesía pasaron pola miña cabeza centos de recordos e de imaxes dos anos vividos na Illa. Recordei nun intre como se pasase lista as caras dos illeños cos que compartín centos de conversacións e algunhas partidas de tute: Checho, Avelino, Cesáreo, Francisco, Delmiro, Manolo “O Pequeno”, Olegario “Cambados”, Quiano, Eugenio, Benito, Ramiro, Manolo Otero, Antonio, Manolo “O Terco”, Estrella, Lola, Elvira... e un sinfin de amigos que para sempre han quedar gravados na miña memoria

Algúns dos illáns cos que compartía centos de conversas: Manolo Reiriz, Manuel, Francisco, Antonio, Cesáreo, Méndez....

Aquela extensa páxina da miña vida profesional deixárame verdadeiramente marcado e sospeitei que sería unha das máis felices, se non a mais da miña vida. Atrás quedou a Illa e a súa xente, a miña xente. Por diante o resto da vida con novos retos e responsabilidades.

Cando Pancho arrimou o costado do Azor ao peirao erguinme do meu asentado na popa. O motor parou e fíxose o silencio só rachado polas ordes do patrón para o amarrado do barco. Na miña cabeza repetíase como un exercicio de conformidade: *Adeus Ons, misión cumprida!*